

**Ruperti Abbat̄is Tvitiensis, Summi Disertissimi=|miq[ue]
Theologi, sacris du[n]taxat literis omnia probantis, in XII.
prophetas minores, Commentariorum Libri XXXII**

Rupert <von Deutz>

[Köln], M. D. XXVII.

VD16 B 3835

Cap. IX. Noli letare Jsrahel, noli exultare sicut populi, quia fornicatus es a deo tuo. Bilexisti mercedem super omnes areas tritici. Area [et] torcular non pascent eos, [et] vinum mentietur eis. Non ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71859](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71859)

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. III.
RVPERTI ABBATIS
 TVITIENSIS IN OSEE PROPHE TAM
 COMMENTARIORVM LIBER III.

Rolixa inuectione peccata Iudæ sue Ifrahel aut Effraim spūs propheticus præfenti loco declamans, mala illis uentura denunciat acerba nimis & diu-
 turna, non ante finienda, donec ueniret Romanus exercitus, & cumulata in
 ultionem sanguinis Christi miseriarum mensuram in illis completeret. Testa-
 tur hoc ipse, qui in prophetis olim loquebatur, Christus, cū per semetipsum

testimoniū de præfenti prophete huius declamatione sumens, ita loquitur ductus ad cruci-
 figendū: Filie Hierusalē nolite flere super me, sed sup uos ipsas flete & super filios uestros
 quia ecce dies uenient, in quibus dicent, Beatæ steriles, & uentres quæ nō genuerūt, & ube-
 ra quæ non lactauerūt. Tunc incipient dicere montibus, cadite super nos: & collibus, ope-
 rite nos. Hoc nanq; propheta hic ante prædixerat, & sic infra scriptū est, Lappa & tribulus
 ascendet super aras eorū, & dicent montibus, operite nos: & collibus, cadite super nos. Di-
 cebat aut dominus de tribulatione & ira, quæ uentura erat per manus Romanorū populo
 illi in ultionē sanguinis sui. Igitur quocunq; noie propheta hic utatur, siue Iudæ, siue Ifrahel
 siue Effraim uocet eos, ipsi sunt Iudæi illius tēpore quod propheta prospicit intendēs in ad-
 uentū Christi: & maxime illis mala ista denunciantur, qui patrū suorū recedentiū à domo
 David, mensurā impleturi erant, crucifigendo magnū & uerū David. Nunc itaq; cepto
 tenore, ordinē prophetiæ persequamur. **L** Noli letare Ifrahel, noli exultare sicut po-
 puli, quia fornicatus es a deo tuo. **B**ileristi mercedem super omnes areas tritici,
Area & torcular non pascent eos, & uinum mentietur eis. **N**on habitabunt in ter-
 ra domini. **N**otum est quia letari & exultare uoluit Ifrahel sicut populi, & hoc peccatū
 eius manifestū est, ut inferius hic propheta dicit ex diebus Gabaa, id est, ex diebus Saul qui
 fuit de Gabaa. Tunc em̄ Ifrahel hoc ipsum, quod uellet letari & exultare sicut populi, ma-
 nifestauit Samueli his uerbis. Ecce tu senuisti, & filij tui nō ambulāt in uijs tuis. Constitue
 nobis regē ut iudicet nos, sicut & uniuersæ habēt nationes. Cūq; diceret dñs, audi uocem
 populi in omnibus, quæ loquitur tibi, non em̄ abiecerūt te, sed me, ne regnem super eos: iu-
 xta opera sua quæ fecerunt à die, qua eduxi eos de Aegypto usq; ad diē hanc, sicut dereliqui
 querunt me & seruiērūt dijs alienis, sic faciunt etiā tibi. Cū (inquam) hæc & cætera diceret
 dñs, & Samuel illi cuncta cōtestaretur, iterū firmitus manifestauit Ifrahel quod uellet letari
 & exultare sicut populi, dicens illi, Nequaq;. Rex em̄ erit super nos, & erimus nos quoq; si-
 cut omnes gentes, & iudicabit nos rex noster, et egredietur ante nos, et pugnabit bella nos-
 tra pro nobis. Nimirū hæc lætitia populorū, hæc exultatio est gentiū, regem aliū habere q̄
 deū, et hac lætitia letari, tali exultatione exultare uoluit Ifrahel, quādo regē Saulem expul-
 uit, quando secutus est Hieroboā relictā domo David, quando Christū negauit ante faciē
 Pilati, dicens, Nos nō habemus regē nisi Cæsarē. Verū taliter letari, tali modo exultare nō
 conceditur populo illi qui legē accepit, et cultū professus est dei, qualiter letantur uel quom-
 modo exultant cæteri populi qui nunq; habuerunt notitiā dei, ut uacet illis, quæ admodū et
 cæteris gentibus, deserto deo prosperari in tēporalibus bonis. Ait ergo, Noli letari Ifrahel
 noli exultare sicut populi, subauditur, quia non cōceditur tibi. Quare? Quia, fornicatus es
 à deo tuo inquit. Ac si dicat, Aliter em̄ iudicatur adultera, quæ fornicādo recessit a uiro suo
 atq; aliter meretrix quæ nulli fidem dederat, neq; unq; astricta fuerat uinculo cōiugali. Tu
 uirum deum sortita fueras, et tali marito contempto dormisti cum altero uiro, imò cū plu-
 ribus uiris, olim in deserto et in Samaria, siue etiam i Hierosolymis, cum uitulis aureis, et cū
 Baal cæterisq; portentis, et nouissime cum Barraba latrone, quem tibi negato Christo præ-
 elegistis: et hæc adulteria maritus deprehendit. Præcipit autem lex ipsa, quam tu professus es
 Si spiritus Zelotipie concitauerit uirum contra uxorem suam, adducet eam ad sacerdotem
 Cūq;

Cunq; steterit mulier in conspectu domini, discooperiet caput eius, & ponet super manus eius sacrificium recordationis & oblationē Zelotipia. Ipse autem tenebit aquas amarissimas, in quibus cum execratione maledicta congescit: adiurabitq; eam & dicet. Si declinasti à uiro tuo, atq; polluta es, & concubuisti cum altero, his maledictiōibus subiacebis. Det te dominus in maledictionem, exemplumq; cunctorum in populo suo. Putrescere faciat fœmur tuum, & tumens uterus tuus dirumpatur. Ingrediantur aqua maledicta in uentrē tuum, & utero tumefcente, putrescat fœmur tuum. Et respondebit omnis populus, Amen, Amen. Non sic examinatur uel in isto seculo iudicatur meretrix, cui non est uir, quem iure aduersus eā spiritus Zelotipia concitare possit. Noli igitur latari, noli exultare sicut populi tui, quia deo tuo fornicatus es: quia uidelicet lætitiā siue exultationem populorum non concedunt tibi quæ in te conscripturæ sunt legis maledictiones. Maledictus eris in ciuitate, maledictus in agro, maledictum horreū tuum, & maledicta reliquæ tuæ, maledictus fructus uentris tui, & fructus terræ tuæ, armenta boum tuorū, & greges ouiu tuarum, &c. Porro, populis saltē ista conceduntur tēporalia bona, ut (uerbi gratia) sint promptuarīa eorū plena, eructantia ex hoc in illud: ut sint oues eorū fœtosæ, abundantia in egressibus suis, boues eorū crasse. Cur ita? Quia ratione sic apud deū iudicatū est: Videlicet quia populi suos labores possident, tu autē labores aliorū pro mercede accepisti cōseruandæ legis dei, sicut i psalmo scriptū est. Et dedit illis regiones gentiū, & labores populorū possederunt, ut custodiāt iustificationes eius. Hac mercede accepta, datorem deū diligere, & legem eius custodire debueras. Sed quid? Dilixisti mercedem (ait) super omnes areas tritici. Peruersa dilectio tua. Nam deū diligere, mercede autē uti debueras: Tu autem e contrario, mercedem dilixisti, Deum contempnisti. Ergo fornicatus es à deo tuo, quia dilectionē, qua deum diligere debueras, ad diligendam mercedē detorsisti: & hoc non parce, nō quomodocūq; sed sup oēs areas tritici, id est, tā immensa cupiditate, tā profunda auaritia, ut te explere non queant omnes areas tritici. Tua namq; auaritia ignis est, qui nunq̄ dicit sufficit. Talē tamq; peruersum tuæ dilectionis ordinē dominus ipse detestans in euangelio, dicit. Væ uobis scribæ & pharisæi hypocritæ, qui decimatis, metam & anetum & cyminum, & reliquistis quæ grauiora sunt legis, iudiciū, & misericordiam, & fidem. Item. Amant autē primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in synagogis, & salutationes in foro, & uocari ab hominibus Rabbi. Tam honoris q̄ pecuniæ mercedē te dilixisse redarguit, quia nimirū in utroq; peruersa est dilectio animæ fornicantis à deo, diligentis rem dei, neglecto deo. Quid igitur? Quid fieri censet propheticus sermo? Area (inquit) & torcular nō pascet eos, & uinū mentietur eis. Ad auditores sese cōuertens, totusq; aduersus à fornicante populo spūs, qui hæc dicit, alijs annunciat, quid iuste propter hoc euenturū sit. Ac si dicat. Quoniā dilexit mercedē meā, & me ipsum cōtempnit, ipsa merces tolletur ei, scilicet triticū & uinū: & cū in illis sperauerit, mentientur ei, sicut cōtinetur in maledictionibus legis. Sementē multā iacies in terra, & modicū congregabis, quia locustæ omnia deuorabūt. Vineā plantabis & fodies, & uinū nō bibes: nec colliges ex ea quicquid, quoniā uastabitur uermibus. Parū hoc erat, ut area tritici nō pasceret eos, & uinū pariter mentiretur eis: nisi etiā & olim Assyrio uastante: & post, Romano exercitu debellante, ducerētur captiui. Ait ergo, repente sententiā complens. Non habitabunt in terra domini, subauditur, sed in omnes gentes ducentur captiui, & nusq̄ requies erit illis, quemadmodū itidē Moses prædixit. Disperget te dominus in oēs populos à summitate terræ usq; ad terminos eius. In gentibus quoq; illis nō requiesces, neq; erit requies uestigio pedis tui, &c. ¶ Et notandū, quod nō dixerit, nō habitabunt in terra sua, sed nō habitabūt (ait) in terra dñi. Non uult profiteri quod terra illa, ad quā possidendā ingressi sunt filij Israhel, terra ipsorum fuerit aut esse debuerit, sed terra domini. Et recte, nam hoc ipsum confirmatur auctoritate ipsius domini dicentis inter cætera legitima terræ quæ obseruari iussit. Terra quoq; nō ueniet in perpetuū, quia mea est, uos autem aduenæ & coloni mei estis. Neq; eī terra fuit ab initio illius populi, sed neq; suis eādē terram adquisiuit meritis, cum fuerit populus durissimæ ceruicis. Vnde & Moses dicit in Deuteronomio: Ne dicas in corde tuo, cum deleuerit eos dominus deus tuus in conspectu tuo, propter iustitiam meam introduxit me dominus, ut terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ

Deut. 28.

Psal. 74.

Psal. 104.

Peruersa dilectio Iudæoū

Matth. 23.

Luce. 11.

Deu. 28

Vbi supra

Terra dñi.

Leui. 25

Deu. 9

COMMENTA RUPER ABBA LIB III.

suas istæ deletæ sint nationes. Neq; em̄ propter iustitias tuas & æquitatem cordis tui ingrediæris, ut possideas terras eorum, sed quia illæ egerunt impietatem, introeunte te deletæ sunt, & ut completeret uerbum suum dominus, quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, & Iacob. Scito igitur quod non propter iustitias tuas dominus deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ ceruicis sis populus, Recte igitur dictum, non habitabunt in terra domini, pro eo ut diceret, non permanebunt in terra, quam dominus dedit illis, quæ nequaquã ipsorum erat, sed terra domini, quia uidelicet nec ipsorum ab initio fuit, nec eã pro ullis adepti sunt meritis suis. Porro, & alia est terra

Psal. 141
Psal. 26.

quæ dignius dicatur terra domini, scilicet terra uiuentium, in qua & Psalmista portionem suam esse dicit & credit uidere bona domini. Num ergo saltem in illa terra poterunt habitare coloni isti, & suscipiet eos illa terra uiuentiu, quos ista terra Chanaan euomuit? Nequaquam. Sequitur em̄. Reuersus est Esraim in Aegyptum, & in Assyrijs pollutum comedit. Non libabunt deo uinum, & non placebunt ei. Sacrificia eorum quasi panis lugentium, omnes qui comedunt eum, contaminabuntur, quia panis eorum ante me ipsoꝝ non intrabit in domum domini. Recte ergo nõ specialiter dixerat, non habitabunt in ista terra domini, sed generaliter, non habitabunt in terra domini: quia uidelicet sicut de illa corporaliter eiecti sunt terra domini, sic spiritualiter atq; inuisibiliter dånati sunt ut animæ ipsorum non intrent in illam cœlestem domum domini. Quare? Quia reuersus est (inquit) Esraim in Aegyptum, id est, qui debuerant esse filij Abraham, Aegypti facti sunt, uidelicet superbientes in peccatis suis, & propter superbiam suam excæcati & indurati. Notandum, quia tertio iam in ista inuectione hoc ipsum dixit, licet uerbis aut syllabis pa-

Sup. 7
Sup. 8.

rumper demutatis. Supra nanq; dixerat. Aegyptum inuocabant, & ad Assyrios abierunt. Ac deinceps. Ipsi in Aegyptum conuertentur, & oblitus est Israel factoris sui. Nunc tertio dicit. Reuersus est Israel in Aegyptum, & in Assyrijs pollutum comedit. Notanda sunt etiam incrementa mali, secundũ modos cuiusq; dictionis. Nam quod secundo ait. Ipsi in Aegyptũ conuertentur, plus est q̄ id quod primo dixerat, Aegyptum inuocabant: & quod tertio dicit, reuersus est Esraim in Aegyptum, plus est q̄ id quod secundo dicit: ipsi in Aegyptum conuertentur. Præterito nanq; tempore dicendo, reuersus est in Aegyptũ, consummatã discessionẽ exprimit, atq; addendo, & in Assyrijs pollutum comedit, peccatũ uel apostasiæ eius delectationẽ uehemẽter coarguit. Secundũ hæc dicta nimirũ pplus ille de malo in deterius atq; in pessimũ declinauit. Quando primũ de Aegypto exierant, facies uitulũ, Aegyptũ inuocabãt, dicẽtes, faciamus nobis ducẽ, & reuertamur in Aegyptum sed suæ uolũtati permisi nõ fuerunt. Quãdo uero peccatũ illud auxerũt, & recedẽtes à domo Dauid, nõ unũ tantũ, sed duos uitulos fecerũt, & suæ uolũtati permisi sunt, recte secundu illud prophético spiritui dicere cõueniebat, quia ipsi in Aegyptũ cõuertentur. Sed eius dẽ cõuersionis nondũ finis erat. Adhuc em̄ suos ad eos dñs prophetas mittebat, adhuc lucerna Dauid reseruabat in tribu Iuda. Vbi tandẽ crucifixerũt Christũ, illuc demũ propheta intuitũ intendẽs, iã p̄terito utitur tẽpore, dicẽdo: reuersus est Esraim in Aegyptũ, id est, Iudæi excæcati sunt, tenebræ facti sunt, obscurati sunt oculi eoz, & sic Pharaõ & Aegyptus aggrauauit cor suũ, addẽdo: Et in Assyrijs pollutũ comedit, nõ libabũt deo uinũ & nõ placebunt ei. Euidenter astruit, q̄a quicquid ex tunc quasi sacrũ Iudæi comedũt, cũ Assyrijs, id est, malignis spiritibus, pollutũ comedũt: quicquid ex tunc libant quicquid sacrificiãt, non deo placitũ, sed deo est aduersũ, secundũ quod & p̄ Esaiã dicit idẽ deus. Quo mihi multitudinem uictimaru ueststrarũ: Holocausta arietũ & adipẽ pinguiũ & sanguinẽ uitulorum & agnoz & hircoz nolui. Ne affe ratis ultra sacrificiũ frustra. Hæc & cætera cũ dicit profecto cõfirmat p̄sentẽ prophetiæ locũ, dicẽtis. Non libabunt deo uinũ, & nõ placebunt ei. Et ut exprimeret, quam pollutũ comedit in Assyrijs, id est, cũ spiritibus malignis, q̄ p̄ Assyrios solent designari, protinus ait. Sacrificia eoz quasi panis lugentiu, oēs qui comedunt eũ contaminabũtur. Apud Iudæos, cũ pro mortuo sacrificiũ offerebat, ipsum sacrificiũ uocabatur panis lugentiu, uidelicet propter hoc, quia pro mortuo erat oblatũ, in cuius morte patẽt mundus. Vnde & aliorum comedebãt usq; ad septimũ diẽ, Est ergo sensus. Sicuti ea quæ

Exo. 32
Nu. 26.

3. Regũ. 12.

Assyrii, maligni spiritus.
Esa. 1.

Panis lugentiu

in domo

in domo mortui erant, immunda fiebant, & quisquis ea comeditet aut bibisset, reputabatur immundus: sic istorum sacrificia, quæ dominus in Esaia sese odisse testatur, immunda sunt, & quisquis inde comedit, contaminatur. Quare? Quia panis (inquit) animæ ipsorum, subauditur, repositus: iuxta illud, Quæ enim seminauerit homo, hæc & metes: non intrabit in domum domini, uidelicet quia sacrificatur uel offertur extra gratiam domini: extra fidem Christi. Hæc propheta quasi ad circumstantes respiciens dixerat, nunc ad ipsos, quibus ante loquebatur, iterum oculos forti zelo terribiles cōuertit & dicit. **L. Quid facietis in die solenni, & in die festiuitatis domini?** Hæc sub interrogatione, ut eos euigilare faceret exclamauit, cunctisq; qui audiunt in attentionē excitatis, rursum se cōuertit, & causam reddidit, cur eos tam grauius percunctatus sit. Ait enim. **L. Ecce enim profecti sunt a uastitate, Ægyptus congregabit eos, Memphis sepeliet eos, desiderabile argenti eorum urtica hereditauit, lappa in tabernaculis eorum. Uenerunt dies uisitacionis uenerunt dies retributionis.** Tanquam diceret, Derident isti me quasi promittetem longinquū diē, dū dico: Quid facietis in die solenni, et in die festiuitatis dñi: sicut mos eorū est illudere prophetis. Exēpli gratia, sicut in Esaia dicunt, Manda remāda, māda remanda: expecta reexpecta, expecta reexpecta: modicū ibi, modicū ibi: Quoniā ergo nō credūt diem illū, aut certe cōtemnūt, quasi nō prope, sed longe uenturū: ecce de propinquo molestū datur illis argumentū, ut nō uacet eis dissimulare diē illū quandoq; uenturū, quē dico solennē, quē dico dñi festiuitatē. Ecce enim profecti sunt, id est, sine dubio in proximo proficiscētur à uastitate decē tribus in Assyrios, & reliquæ duæ in Babylonios. Illuc proficiscētur à uastitate, id est, hic relinquentes solā uastationem terræ, uastata enim remanebit gladio & igne. Qui superuerūt ex eis, Ægyptus cōgregabit eos, Memphis sepeliet eos. Hoc ita factum est. Reliquæ ex Iudæis interfecto Godolia, quē rex Babylonis terræ p̄fecerat, cōtra dñi p̄ceptū fugientes Chaldaeos, ingressi sunt Ægyptū: & postea (sicut Hieremias testatur lib. 1.) ibi à Nabuchodonosor interempti sunt. Memphis, cuius habitatores sepelierunt eos, ante conditā Alexandriā Metropolis erat Ægypti. Cur cum dixisset: ecce profecti sunt, subiunxerit à uastitate, satis aperit his uerbis, Desiderabile argenti eorū, urtica hereditauit, lappa in tabernaculis eorū, Longam nimirū & magnā his uerbis significat uastitatē, quia ubi erant quondā domus pulcherrimæ, desiderabiles, & desiderabili argento cōparatæ, ibi lappa ortæ sunt atq; urtica. Ab isto præsentū uel citius ueniētū malorū argumento, maiorum fidē capere poterant malorū de longinquo, ut nō liberet eos ridere uel subsannare ad percunctationē dicentis, quid facietis in die solenni, & in die festiuitatis dñi. Sane dies ille solennis, dies festiuitatis domini quis sit, manifestius aperit, cum repetit, & dicit, Uenerunt dies uastacionis, uenerunt, id est, certissime uenturi sunt dies retributionis. Siue cum singulariter diem, siue cum pluraliter dies dicit, id ipsum intendit. ¶ Etenim quod hic dies dicitur alibi dicitur etiam annus. Nā in Esaia Christus ipse dicit, Dies enim ultionis in corde meo, annus retributionis meæ uenit. Dicitur etiam tempus, ut uere extitit quando dñs noster in hunc mundū uenit, quando & ciuitati, quæ illum ueniētē cognoscere noluit, flens super illam, dixit: Et non relinquent in te lapidē super lapidē, eo quod non cognoueris tēpus uisitacionis tuæ. Quod illic dicitur tēpus uisitacionis, & in Esaia annus retributionis, hic dicitur dies uisitacionis, dies retributionis. Istud tempus uisitacionis, iste dies uel annus retributionis, uisitanti domino solennis, dies est festiuitatis: quia ex tunc gloria & honore coronatus est filius hominis, & sicut in Canticis Canticorū legimus, dies desponsionis eius, dies lætitiæ cordis eius extitit: Illis autē phreneticis, qui uisitantis medici gratiā nō cognouerūt, imō repulerunt, dies est retributionis: dies interfectionis, sicut de eiusmodi die Esaia dicit, Dies enim interfectionis & conculcationis & fletuum, à dño deo exercitū in ualle uisionis. Sequitur. **L. Scito te Israhel stultū, prophetam insanum, uirum spiritualem, propter multitudinem iniquitatis tuæ & multitudinem amentie tuæ.** Iterum conuersus ad eū de quo præcedentia quasi ad auditores loquebatur, consiliū illi præbere atq; sensatas cogitationes insinuare nititur. Consiliū quippe sanum est dicentis, scito te stultum, scito te insanum, scito te spiritualem, id est amentem post spiritualia nequitie euntem, spiritum erroris sequentem, istud namq; scire, uia uel principium est sapientiæ. Hoc ille de semetipso scit

Gala. 6.

Esa. 28

4 Reg. 25
Hier. 47.

Memphis ante Alexandriā Metropolis.

Dies uisitacionis.
Esa. 63

Lu. 19

Esa. 22.

quem respexit, quem eruditione sua dignum iudicauit spiritus timoris domini. Hinc namq[ue] Salomon dicit. Visio quam locutus est uir, cum quo est dominus, & qui, deo secum morante, confortatus, ait: Stultissimus sum uirorū, & sapientia hominum non est mecum. Nō didici sapientiam, & non noui sanctorū scientiam. Ad magnam ergo uisionem illum excitare intendit, adhortando, ut sciat se esse stultum, quia uidelicet hæc est uisio quam locutus est uir, cum quo est deus. Hoc & Apostolus intendens. Si quis (ait) sibi uideatur inter uos esse sapiens, stultus fiat ut sit sapiens. ¶ Nec uero abs re taliter, sed pro negocio magno illum populum admonet, quia uidelicet fere nullus gentis homines adeo delectantur uideri sapientes aut scientes & magistri, ut homines populi Israel. Iccirco spiritu superbiæ decepti, magistri facti sunt erroris, quia nolunt esse discipuli ueritatis. Inde est illud uæ quod illis dominus enunciat his uerbis. Væ uobis legisperitis, quia tulistis clauim scientiæ. Ipsi non introiistis, & eos qui introierunt prohibuistis. Est igitur sensus. O Israel qui tibi sapiens uideris, qui cum multa mentis elatione prophetaisti, & prophetis suis arrisisti, dicentibus pax pax, & non uenient super uos mala: scito te & confitere stultum, scito & confitere te prophetam insanum insanias falsas secutum, scito te uirum spiritualem, id est, spiritu erroris deceptum, & hæc tibi accidisse propter multitudinem iniquitatis tuæ, & propter multitudinem amenitatis tuæ. Si enim hoc scieris, si istud confessus fueris, tunc loquente tecum deo, sapiens fieri poteris, & iniquitates tuæ remittentur tibi. Quod si nunc scire nolueris, scies quandoq[ue], & sine fructu penitentia: poenitebit te quod stultus fueris, iuxta illud sapientis. Ergo errauimus à uia ueritatis, & iustitiæ lumen non luxit nobis, & sol intelligentiæ nō est ortus nobis, Latifati sumus in uia iniquitatis, & ambulauimus uias difficiles, uiam autē domini ignorauimus. Clamauit ad Israhelem suggerens, imò & inculcans, ut sciat & confiteatur quod stultus sit. At ille pertinaciter stultitiam suam defendit, dicens quod sapiens sit. Itaq[ue] rursus ad auditores conuertitur, & conquerendo dicit. ¶ Speculator Effraim cum deo meo. profumta laqueus ruine factus est super omnes uias eius, insana in domo eius. ¶ Profumta de peccauerunt, sicut in diebus Babaa. Recordabitur iniquitatis eorum, & uisita bit peccata eorum. ¶ Magna uehementer malitiæ uel præsumptionis admiratio, dū dicit speculator Effraim cū deo meo. Quid enim est speculatore esse cū deo, nisi speculationis subtilitate cōtendere cū deo? Deniq[ue] sicut pugnare cū inimico, idē est q[uod] pugnare cōtra inimicū ita speculari cū deo, idē est hoc loco quod speculari cōtra deū. Nō enim dixit speculator dei, quod bonū esset. Hoc enim debet esse is, quēcūq[ue] deus uice sua pro animarū custodia uigilaturū posuit: sed dixit speculator cū deo quod malū est, sic enim recte denotatur ille, quicūq[ue] aliquo machinamento diuinis molitur obuiare consilijs. Hoc egit Effraim, hoc Hieroboam fecit. Dixit enim in corde suo. Nunc reuertetur regnum ad domum Dauid, si ascenderit populus iste, ut faciat sacrificia in domo domini in Hierusalem, & cōuertetur cor populi huius ad dominū suū Roboam regē Iuda, interficientq[ue] me, & reuertentur ad eū. Et excogitato consilio, fecit duos uitulos aureos, & dixit eis. Nolite ultra ascendere in Hierusalem. Ecce dii tui Israel, q[ui] eduxerunt te de terra Aegypti. Posuitq[ue] unū in Bethel, & alterum in Dan. Talis fuit speculator, & sic astute (ut putabat) speculatus Effraim, & hanc speculationē cum speculatione dei contulit, prætulitq[ue] illius consilio uel speculationi dicentis sibi. Si igitur audieris omnia quæ præcipio tibi, & ambulaueris in uijs meis, & feceris quod rectum est coram me, custodiens mandata mea & præcepta mea, sicut fecit Dauid seruus meus: ero tecum, & ædificabo tibi domum fidelem quomodo ædificauit Dauid, & tradam tibi Israel, & affligam semen Dauid super hoc, ueruntamen non cunctis diebus. Nunquid non melius se sibi prouidere putauit, consilium aliud excogitando sibi? Ait ergo. Speculator Effraim cum deo meo. Dicitum hoc admirantis pariter & dolentis sonat affectum. Non enim tantum dixit, speculator cum deo, sed speculator cum deo meo. ¶ Habuit & prophetas Effraim, uidelicet quales erāt illi quadringenti quinquaginta uiri, quos uno die Helias interfecit & quales postea Iehu, sacrificio simulato Baal, quotquot erant, omnes occidit. Imò & ab initio, factis uitulis aureis, sicut sacerdotes, ita et prophetas Hieroboam sibimet instituit. De quibus erat ille, qui uirum dei uenientem de Iuda in sermone domini contra Hieroboam, fefellit & reduxit secum ut comederet & biberet in domo eius: propter quod cum abisset, inuenit

Prouer. 30

1. Cor. 3
Inflari sciētia
Iudxi.

Hiere. 6

Sapientia. 7

Speculator
cum deo

Hieroboam
3. Reg. 12.

3. Reg. 11.

Prophetae
Effraim
3. Re. 18.
4. Reg. 10.

3. Re. 13.

inuenit eum leo in uia & occidit. Cum ergo dixisset speculator Effraim cum deo meo, sub
iunxit atq; ait. Propheta laqueus ruinæ factus est super omnes uias eius. Propheta dixit Ef
fraim, id est, prophetas habentem. Et quia propheta illi uere insanierant, & nihil quod ad sa
nitatem pertineret prophetabant, sed tantummodo inutilia quædam insana mente diuina
bant, iccirco subiunxit atq; ait. Insania in domo dei eius. Quis autem erat deus eius? Vt
q; uitalus aureus, & talis domus dei erat ea quæ fuerat uocata Bethel, id est, domus dei. Illic
insaniam, id est, insanam prophetiam iam tunc fuisse manifestum est. Scriptum est enī sic.
Prophetes autem quidam senex habitabat in Bethel, ad quem uenit filius suus, & narrabat
ei omnia opera quæ fecerat uir dei illa die in Bethel, & uerba quæ locutus fuerat ad regē,
&c. Eiusmodi prophetia, quam illi prophetabant, recte hic dicitur insania. Quid enī insa
nius, ut exempli gratia de eodem, quem nunc commemorauimus, aliquid proferamus,
Quid (inquam) insanius, q̄ quod & illum uirum dei decepit, & in inobediētiā ruere fe
cit: sciens & hoc intendens quod euenit? Exclamauit enī & dixit. Quia inobediens fuis
ori domini, & non custodisti mandatum quod præcepit tibi, non inferetur cadauer tuum
in sepulchrum patrum tuorum. Item cū occidisset illum leo, & ille sepelisset eum, dixit ad
filios suos. Cum mortuus fuero, sepelite me in sepulchro in quo uir dei sepultus est, iuxta
ossa eius ponite ossa mea. Profecto enī ueniet sermo, quem prædixit in sermone domini.
Vere iste insanus erat, taliter nequā alij, nequior sibi. Quid enī iste, nisi per insaniam semet
ipsum occidit, suæq; animæ mortē cū morte aliena apertis perpetravit oculis? Etenī dīnsa
ne si propterea non inferetur cadauer eius in sepulchrum patrum eius, quia inobediens fuit
ori domini: Tibi quid fiet qui hoc scienter fecisti, quod factus es inobediens ori domini?
Talis prophetia sic insanians propheta, laqueus (inquit) ruinæ factus est super omnes uias
eius, subauditur Effraim, & ad illaqueandum intenti omnes erant prophetae illi, & præua
lebant decipiēdo sub nomine prophetarum diuinando aliquid. Quid enī dicebant, nisi
quod ille iam dictus dixit. Et ego propheta sum, similis tui, & angelus locutus est mihi in
sermone domini? Si hoc dicendo laqueus factus est uiro dei, ita ut falleret eū & reduceret se
cum: quanto magis populum fallebant, & super omnes uias eius laqueum deceptionis ten
debant? Neq; enim sinebat, ut authoritatem haberet quispiam de prophetis domini, cum
se se conferre auderet illi pseudopropheta, diceretq; & ego propheta sum similis tui. Deniq;
q; pugno etiam interdum sibi authoritatem contrarius propheta contra prophetam domi
ni uendicare non dubitabat: sicut alio loco scriptum est. Nunc igitur (ait Micheas) ad regē
Achab) ecce dedit dominus spiritū mendacij in ore omnium prophetarū tuorū qui hic sunt
& dominus locutus est contra te malū. Accessit autem Sedechias filius Chanaan, & per
cussit Micheam in maxillam, & dixit: Me ne ergo dimisit spūs domini, & locutus est tibi?
Iam ut ad rem summam recurrā, id est, ad tempus dominicæ passionis, quo totius pro
phetiæ caput intendit, Tunc uere propheta laqueus ruinæ factus est, quando prophetauit
Caiphas, quod Iesus moriturus erat pro gente. Hoc nimirū intendens populo insinuare, q̄
nisi illum interficerent, futurum esset, ut uenirent Romani & tollerent eorum locum & ge
rem. Sic namq; prophetando cunctos illaqueauit, & attraxit in cōsensum peccati: qd̄ uelut
laqueus inexplicabilis & loco & genti (sicut nunc apparet) magnæ ruinæ causa exitit. Illic
populus Iudaicus recte dicendus erat Effraim, q̄ (sicut iam superius dictum est) illic Effra
im, id est, decem tribuum recedentium à domo David, peccata consummauit, crucifigen
do Christum filium & dominū David. Dicatur ergo speculator Effraim cū deo meo, pro
pheta laqueus ruinæ factus est super omnes uias eius, insania in domo dei eius. Speculatus
est enī & quasi speculari contendit cum deo, putans q̄ consiliū dei suo destruere pos
set consilio. Dixit enī. Quid facimus, quia hic homo signa multa facit? Si dimittimus eum,
sic omnes credent in eum. Deus autem econtra speculari uoluit, quod si non dimitterent eum
si omnes crederent in eum. Sed & in omnibus quæcūq; aiebat uel dicebat dominus, specu
lator aderat ille Effraim, ille falsitatis fabricator pharisaicus liuor, ut illius admiranda opera,
uel negarent, uel sinistra interpretatione deprauarent, & ut eum aliquando saltem in sermo
ne caperent. Vnde Psalmista, cum dixisset: Inimici mei dixerunt mala mihi, quando mori
etur & peribit nomen eius, continuo de quolibet illorū subiunxit, Et si ingrediebatur foras, ut

Insania pro
phetarum
Effraim
3. Re. 13

Laqueus ruinæ

3. Re. 22

Caiphas spec
ulator cū
deo.
Joh. 11.

Psal. 40.

COMMENT. RUPER. ABBA. LIB. III.

videret, uana loquebatur, cor eius congregauit iniquitate sibi. Egrediebatur foras, & loquebatur in idipsum. Et est sensus. Si quis illorum accedebat ad sermonem uel ad conuictum meum, ad hoc tantum accedebat ut insidiaretur mihi, & egrediens ad eos, loquebatur in idipsum, id est, secundum ipsam iniquitatem, quam cor eius congregauit sibi. Nimirum quia sic maliciose egit ille Effraim, ecce insania in domo dei eius: insania (inquam) quam totus orbis audiuit. Insanierunt enim ex tunc horribiliter sediciosi, & illam seditionem quam in Barraban latrone maluerunt hareditare, condemnato Iesu pacis principe, sic uentilauerunt intus obsessi, ut (sicut Iosephus testatur) admiratione simul & dolore facerent obsidibus Romanis. Fiebat autem hoc maxime in templo, cuius presidio firmissimo sediciosi male utebantur. Recte ergo dictum, insania in domo dei eius. Et quis erat deus eius, nisi mammon, cui seruendo, domum illam fecerant speluncam

In diebus Gabaa.

1. Reg. 8.

latronum, & in eo diu latrocinati fuerant: O inexcusabilem maliciam illorum. Profunde (inquit) peccauerunt sicut in diebus Gabaa, id est, sicut facere coeperunt in diebus Saul, qui fuit de Gabaa: quando dominus, non ignorans quantum in profundum peccati descendere coepissent ac peruenturi essent, dixit ad Samuel: Audi uocem populi in omnibus quae loquuntur tibi. Non enim te abiecerunt, sed me, ne regnem super eos. Denique non statim factum est, ut non regnaret dominus super eos, praesertim cum postmodum, amoto Saul, David illis regem dederit secundum cor suum: sed certissime futurum erat, ut quod facere coeperant, dicendo: constitue nobis regem, sicut & uniuersae habent nationes: itaque, nequaquam audiemus te rex. enim erit super nos, & erimus nos quoque sicut omnes gentes. Hoc ipsum perficerent, negando Christum regem, & dicendo, non habemus regem nisi Caesarem. ¶ Horum quidem medium fuit, quod decem tribus recesserunt a domino David, Hieroboam, & uitulos aureos secuti, sed tota serie temporum uel generationum, unus idemque extitit funiculus peccati, quo merito deberent, domino flagellante, de templo & de regno eius eijci. Hoc est quod protinus dicit, Recordabitur iniquitatis eorum, & uisitabit peccata eorum ut uidelicet, quae admodum dixit: uenient haec omnia super generationem istam: dupliciter recordationis, & uisitationis recipiant uindictam, temporalem pariter & aeternam. Et ut manifestum sit, hoc idem intendere spiritum propheticum quod dominus intendit, dicendo (ut iam dictum est) uenient haec omnia super generationem istam, quod scilicet superiora patrum peccata portare debeant imitatores filij, repetit altius, & dicit. L. Quasi uuas in deserto inueni Israhel, quasi prima poma ficulneae in cacumine eius uidi patres eorum. Ipsi autem intrauerunt ad Beelphegor, & abalienati sunt in confusione, & facti sunt abominabiles, sicut ea quae dilexerunt Effraim, quasi uuas auolauit. gloria eorum a partu & ab utero & a conceptu. ¶ Hic iam ipsa dei persona loquens in propheta, peccata ipsa quae uisitanda erant, commemorans, prius sua breuiter quod dicit, sed mirabiliter ad memoriam audientium beneficia reuocat, ut ingratitude in illorum contra quos sermo est, quilibet perpendens, admiretur cum Mose, & dicat. Generatio praua atque peruersa, haec cunctis reddis domino popule stulte & insipientis. ¶ Quasi uuas (inquit) in deserto inueni Israhel, Israhel hoc loco totum bonum, totum electum oportet intelligi. Nam e contra per Effraim, qui quasi uuas auolauit, omnes illi sunt intelligendi, qui tantummodo filij carnis & non filij sunt promissionis: quorum ideo gloria dicitur esse a partu & ab utero & a conceptu, quia in sola carne gloriantur Abraham: atque ideo non aestimantur in semine. Israhel ergo quasi uuas inueni, id est, sic super filijs Israhel credentibus in me gauisus sum, quomodo gaudet quispiam cum in transitu uel itinere dulces ad comedendum uuas inuenit. Ista inuencio gratiae fuit. Vbi inueni? In deserto, id est, in tali loco, ubi mirum fuerit uuas nasci: ubi pro magno habendum sit, Israhel, id est, animas deum uidentes siue rectas potuisse inueniri. Desertum illud fuit, terra Aegypti, quia uidelicet desertum est terra uel gens omnis, quae deum uerum deserens, uel non habens, ab eodem iuste deserta est. Non solum autem desertum, uerum etiam

Mat. 23

Deu. 32. Israhel bonus Effraim malus

Roma. 9

locus erat horroris, iuxta illud Deuteronomij. Inuenit eam in terra deserta, in loco horroris, & uastae solitudinis. Et quidem illud quoque desertum per quod circūdūxit eos quadraginta annis, hic ualeat intelligi, sed magis horridum erat illis desertum ipsa Aegyptus, ubi seruietes in operibus luti & lateris hoc ipsum uapulabant, quod quasi desertos se esse, gementes, ad deum uociferabantur. Quod illic inuenit Israhel quasi uuas, id est, quod audiuit gemitum eorum, propter dilectionem patrum fecit: sicut scriptura testatur, ubi promissio, quia ascendit clamor eorum ad dominum pro operibus, & audiuit gemitum eorum: continuo subiunctum est. Ac recordatus est sceleris quod

Deut. 32

Exo. 5

Exod. 2

IN OSEE PROPHE. CAP. IX. Fo. XLII.

quod pepigerat cū Abraham, Isaac, & Iacob, respexitq; dñs filios Iſrahel & liberauit eos. Bene ergo cum dixisset, quasi uuas in deserto inueni Iſrahel, continuo subiunxit, Quasi prima poma ficulneæ in cacumine eius uidi patres eorū. Et est sensus. Quando gemitū eorum audiui, recordatus sum fœderis qđ pepigi cū patribus eorū. ¶ Quomodo autē patres illi, uel qua significatiōe quasi prima poma ficulneæ dicant, ille locus scripturæ nos instruit, qđ Adā & Eua cū admissio p̄ctō cognouissent se esse nudos, cōstruunt folia ficus, & fecerūt sibi perizomata. Recte nāq; genus humanū propter hoc ipsum ficulnea dicitur, quia primi patres generis humani transgressores facti, folijs ficulneæ pudenda cōtexisse noscunt. Cuius nimirū ficulneæ quasi prima poma fuerunt patres eorū, quia uidelicet primis seculi tempore (inquit) inueni patres eorum. Quanto meliora sunt folijs poma, tanto utiliores cetera multitudine hominū inueni patres eorū. ¶ Etenim qđ non sine gemitu recolendū est, ficulnea hæc multū in folijs luxuriata est, multa cito folia dilatauit, pauciora uero poma tardius protulit. Homines quos more suo natura produxit extra benedictionē uel grām creatoris dicitis: Crescite & multiplicamini, & ad illam pertinentēs irā, qua mulieri post admissum peccatū dixit: Multiplicabo æumnas tuas & cōceptus tuos, huius ficulneæ non poma, sed folia sunt. Porro, filij benedictionis poma sunt eiusdē arboris, & patres Iſrahel (de quibus iā dictū est) quasi prima poma fuerunt in summitate arboris: qđ pro merito primæ fidei principatū obtinēt, & summi sunt in uniuerſitate generis humani. Ipsi autē (inquit) intrauerunt ad Beelphegor. Non solū hoc fecerunt, sed inter oīa quæ fecerūt hoc fuit turpissimū, qđ spiritū fornicationis seducti per mulieres Madian initiati sunt Beelphegor, quē latini nuncupant Priapū. Et hoc facientes abalienati sunt (ait) in cōfusione, id est, alieni facti sunt, & non filij patrū talium quos uidi, quos cognoui, quos elegi, ut essem deus eorū: et ab illa gloria traherentur in cōfusione, in ignominiam dei sui, uentris sui, & eorum quæ sub uentre sunt, comedendo sacrificia mortuorū & fornicando cū mulieribus, quæ illos ad sacrificia sua uocauerunt. Vis scire quantam in cōfusione abalienati sunt? Et facti sunt (ait) abominabiles, sicut ea quæ dilexerūt. Ergo facti sunt sicut Beelphegor, ad quem intrauerūt. Et reuera sic facti sunt, testante alio propheta, cū dicit de simulachris eiusmodi. Similes illis fiant qui faciunt ea, & omnes qui confidunt in eis. Et notandū quod neq; iste dixit, & facti sunt abominabiles sicut quæ fecerunt, sed sicut ea quæ dilexerunt: neq; ille tantummodo dixit, sicut miles illis fiant qui faciunt ea, sed addidit, & omnes qui confidunt in eis. Talis unusquisq; est, quale illud est quod diligit, uel in quo confidit, & hoc adeo uerum est, ut qui deum diligunt uel qui de deo confidunt, autoritate sanctæ scripturæ dicantur etiam dñi uel filij dei. Ceterum si quis faciat iniquitatem & non etiam diligit, nondū recte dicitur abominabiles sicut illa quæ fecit. Potest enī fieri, ut recuperet honestatem & beatitudinem, deo contempeſcente mala eius facta, iuxta illud Psalmistæ. Beati quorum remissa sunt iniquitates, & quorum recta sunt peccata. Nomen eorum qui dilexerunt male quæ fecerūt, confestim exprimit, dicendo, Eſſraim quasi auis auolauit. Etenim peccata Eſſraim, id est, Hieroboam qui fuit de tribu Eſſraim, tempore illo erant uitali aurei, & peccata illa sic dilexerunt, ut ne unus quod dem de regibus decem tribuum recesserit ab eis, atq; iccirco cuncti quicunq; uel prius uel posterior fuerunt, suā diligentes iniquitatem, recte hic denotantur nomine Eſſraim. Et uis de qualiter opposuerit, Iſrahel quasi uuas inueni (inquit) & patres eorū quasi prima poma in cacumine ficulneæ uidi. Eſſraim autē quasi auis auolauit. Secundū similitudinem hanc saepe contingit in eadem uite, qua dependet uua, super eandem ficulneam in qua dulcia inſunt poma, pierunq; auis sedet sibi, sed longe aliter ad uorum uel cōmodū agricolæ p̄pius accedentis. Deniq; uua pomumq; manū eius expectat, ut carpat & in os suū mittat, auis autem exiliens euolat. Sic nimirū Eſſraim, quicunq; ille est filius carnis non promissionis, non expectauit manū domini, non uoluntati eius paruic: sed indomitus effugiens, regem suū Dauid dereliquit, Christum filium Dauid denegauit. Iſrahel autem, quicunq; extitit filius promissionis, radici bonæ inharens, atq; inde trahens amotis pinguedinem, & extitit tanquam uua, uel ut pomum ficulneæ, colligentem atq; eligentem dominum delectauit. In quo gloriatur uua ista uel pomum istud socium radicis, quod portat illa paternæ

Ficulnea genus humanū
Gene. 3.

Plura folia q̄
poma huius
ficulneæ

Beelphegor
Priapus est,
Num. 27

Psalm. 113

Psalm. 81.
Iohan. 10

Psalm. 31.

Eſſraimj

COMMENT. RVPER. ABBA. LIB. IIII.

paternæ fidei radix, in eo gloriari nequaquam illa poterit auis, ille uolatilis & refuga Esfraitim. Sed quid? Gloria eorum (inquit) à partu & ab utero & à conceptu. Et est sensus. In eo gloriatur quod secundum carnem semen sunt Abraham, quod secundum carnem semen faciunt in Israhel, quod uxores eorum multum pariunt, quod uteri nuptiarum steriles non sunt, quod conceptus eorum multiplices sunt. In huiusmodi gloriatur & dicunt. Semen Abraham sumus, pater noster Abraham est. **Quod** & si enutrierint filios, absque liberis eos faciam in hominibus. **Ac** si dicat. Gloriantur ipsi, tanquam commodi, & multum prole sua conferentes Israheliticæ carni, sed palam faciam, quod non delecter ego in multitudine filiorum, qui non promissionis uel fidei, sed tantummodo odo carnis sunt filii. Nam & si enutrierint & educauerint, si usque ad adolescentiam, & usque ad iuuenile robur, gloriam partus, gloriam uteri & conceptus sui perduxerint: faciam ut absque liberis sint, ut cadant in gladio filii coram parentum oculis, nullorum qui genuisse filios, illis potius optabile sit. Non autem isto contentus ero. **Sed** & uere cessero ab eis. **Ac** si dicat. Non solum hoc malum erit eis, ut fiant absque liberis, ut cadant in ore gladii materialis filii, quos enutrierint: sed postquam sic recessero ab eis, postquam sic tradidero illos in manu hostili, sequitur adhuc uerba, id est, iudicium æternæ damnationis, iuxta quod & Psalmista, cum dixisset: Tradentur in manus gladii, confestim addidit, partes uulpium erunt. Idem enim est, ac si diceret: Corpora illorum gladii, animæ uero tradentur spiritibus malignis. Quia ob causam. **Ait.** **Esfraitim** (ut uidi) **Tyrus** erat fundata in pulchritudine. **Et** est sensus, licet tamen terribile portabunt iudicium, corpore & anima dânant, quia peccatum eorum non ex ignorantia uel infirmitate procedit, sed ex superbia quam per Tyrum notum est significari. **Ex**empli gratia, cum ad Ezechiel dñs dicit: **Fili** hominis dic principii Tyri. **Hæc** dicit dñs deus. **Eo** quod eleuatum est cor tuum, & dixisti, deus ego sum, & in cathedra dei sedisti in corde maris, cum sis homo & non deus, & dedisti cor tuum quasi cor dei. **Et** subinde. **Hæc** dicit dñs deus. **Tu** signaculum similitudinis, plenus sapientia: & perfectus decore in deliciis paradysi dei fuisti. **Cum** ergo permittens, absque liberis eos faciam in hominibus, sed & uere ab eis, cum recessero ab eis, statim subiungit. **Esfraitim** Tyrus erat, fundata in pulchritudine, miro modo iustæ damnationis causam reddit sufficientem, id est, superbiæ magnitudinem. **Et** recte per Tyrum uirtutem designatur peccatoris superbiæ, peccata sua defendentis: quia uidelicet sicut Tyrus circumuallata mari, non sine periculo pugnantium poterat impugnari: ita quicumque eiusmodi est, non sine periculo redarguentium solet redargui: ut hic idem populus, qui redarguetes prophetas & ipsum dñm prophetarum occidit. **Et** notanda qualitas distinctionis, cum dicit: **Esfraitim** (ut uidi) **Tyrus** erat. **Idem** est ac si dicat, **Esfraitim** in oculis meis superbus apparebat. **Grati**ssimam namque denotationis est, superbum quemque dici in oculis dñi: sicut e contra humile esse uel dici in oculis dñi, magnæ approbationis est. **Porro**, pulchritudo est de qua dicit, fundata in pulchritudine: falsa est & uana, qua superbi omnes sibi met pulchri uident, dum suas sordes cognoscere dedignant: quin & irasci solent, dum illis à corripiente, quod sordidi sint, aliquo modo suggeritur. **Sic** Tyrus fundata est, sic sibi stare uidetur, quod superbus & arrogans est. **Propterea** iustum est **Esfraitim** pati id quod iam dictum est. **Et** hoc ipsum repetitur, cum protinus subiungit. **Esfraitim** educit ad interfecionem filios suos. **Ac** si dicat. **Propterea**, sicut iam permittens dicens, absque liberis faciam eos: ita nunc repetens dico. **Esfraitim** educit ad interfecionem filios suos, id est, interficiendos & morti destinatos generat filios, imò & ipse interficit eos malo exemplo, ut perinde interficiatur gladio. **Sequitur.** **Da** eis dñe. **Quid** dabis eis? **Da** eis uulua sine liberis, & uerarentia. **Mira** in clamatio, mira postulatio. **Audierat** propheta magnam iustæ sententiæ seueritatem, iustam filiorum interfecionem: & mirabiliter infelicium parentum miseratus angustiam, exclamauit & dixit. **Da** eis dñe. **Statim** quoque sermone nondum peracto, datum quod quaerit dolenter apud semetipsum ppendens percipitur & dicit. **Quid** dabis eis? **Quid** uolo ut des illis? **Nam** quid ut salui sint? **Nunquid** ut uere non sit illis, aut ut uiuant cum liberis? **Non** utique tale quid postulare ausus sum, sed da eis uulua sine liberis & uerarentia. **Quare?** **Nimirum** quia dies illi tales erunt ut dicant: **Beata** steriles & uentres quæ non genuerunt, & uera quæ non lactauerunt. **Hoc** sciens ipse dominus, cum ad crucifigendum duceretur, dixit mulieribus, quæ plangebant eum, & lamentabantur: **Filia** Hierusalem nolite flere super me, sed super uos ipsas flete & super filios uestros: quoniam ecce ueniet dies in quibus dicet:

Beata

Gloria Iudeorum in partu

Iohan. 8

Psal. 62.

Ezech. 28

Tyrus superbie symbolum.

Pulchritudo uana superborum

Luca. 23.

IN OSEE PROPHE. CAP. IX. Fo. XLII.

Beata steriles & uentres quæ non genuerunt, & ubera quæ non lactauerunt. Itaque iccirco da eis uulua domine sine liberis, quia beati uentres qui non genuerunt: & iccirco da eis ubera arentia, quia beata ubera quæ non lactauerunt. O infelix fecunditas, & fecunda infelicitas: cuius in cõparatione sterilitas, quæ in illa gente pro maledictione reputabatur, beatitudo est. Hæc interlocuto propheta, ratione sua profequitur in sua persona diuina maiestas, & dicit. Omnes nequitie eorum in Galgalis, quia ibi eos exosos habui. I supra dixerat: Væ eis cū recessero ab eis, &c. nunc dicit: Omnes nequitie eorum in Galgalis. Et est sensus. Nõ mireris ð propheta, nec tibi plus iusto dura uideatur sententia siue ultio nimis festinata, quia nequitie eorum quæ uindicantur, propter quas sententia profertur, non nouæ sunt, sed inueterauerunt: & ab antiquis diebus semper in peius profecerunt. Peius namq; in Galgalis q̄ in Bethel idola coluerunt, quia uidelicet idolum uitulinum in Bethel coluerunt temporibus Regum: sed supra iam temporibus Iudicum in Galgalis nequiter egerint, habendo illic idola, sicut scriptum est in libro Iudicum. Cũq; obtulisset Ahoth regi Eglon la, uerbũ (ait) secretũ habeo ad te ð rex. Et post pauca Ahoth autẽ, dum illi turbarentur, au fugit, & pertransiit locum idolorũ unde reuersus fuerat. Et pulchre dictũ, quia de loco idolorum, id est de Galgalis, reuersus fuerat: animo quippe idolatriã, quã sectabatur Israhel, reliquerat. Et miro modo ante hæc in eodẽ libro scriptũ est. Ascenditq; angelus domini de Galgala ad locũ stentium, & ait. Cur hoc fecistis? Deniq; iccirco de Galgala, ubi erant idola, sicut iam dictũ est, angelus domini ad eos ascendisse dicitur, ut subintelligas eũ ad uidentas nequitas descendisse illuc eodẽ descensionis modo, quo alibi dictũ est. Clamor Sodorum & Gomorra multiplicatus est, descendam & uidebo utrũ clamorẽ, qui uenit ad me, opere cõpleuerint, an non est ita, ut sciam. Præterea regẽ sibi fecerunt Saulẽ, cõtra uoluntate dñi, & cũ dñs non lætaretur in eis, imò diceret ad Samuelem, non te abiecerunt, sed me, nẽ regnẽ super eos: iuxta omnia opera sua q̄ fecerunt à die qua eduxi eos de Aegypto usq; ad diẽ hanc, sicut dereliquerunt me, & seruerunt dñs alienis, sic faciunt etiam tibi: ipsi tantũ cõtenentes offensionẽ siue cõquæstionẽ dñi, lætabatur, sicut illic manifeste scriptũ est. Et imò molauerunt ibi uicissimas pacificas corã dño, & lætatus est ibi Saul, & cũ cõtra uiri Israhel nimis Vere nimis, quia nimis est hoies lætari cũ malefecerint, & exultare in rebus pessimis: sicut lætabantur hi cũ tã male fecissent, ut dñm abijcerent ne regnaret super eos. ¶ Vnde & hoc ualde notandũ, quia lætitiã taliter lætantiũ ibidẽ in cõfusione uersa est. Illic em̄ Saul p̄x sumptuose cõtra legẽ, qui nõ erat de tribu Leui, holocaustũ obtulit, & propter hoc audire meruit. Nequa q̄ regnũ tuũ ultra confurget. Quæ sicut dñs sibi uirũ iuxta cor suũ, & præcepit ei dñs ut sit dux super populũ suũ, eo quod nõ seruaeris quæ p̄x cepit dñs. Igitur nõ nouæ sunt nequitie, propter quas nũc prædico uæ illis, quia iam dudũ istæ illorũ nequitie fuerunt in Galgalis, & ibi lætati sunt in rebus pessimis. Et iccirco nõ plus iusto festina nũc est sententia iudicantis: quia sicut lætati sunt in malis, ita nõ desinent lætari, donec loquatur super me labijs, & moueant capita sua, dicentes: Vah qui destruit templũ dei, &c. Ibi (inquit) exosos eos habui. Vbi: In ipsis nequitijs, quia sic nequiter egerunt & agunt, ut etiã exultent in rebus pessimis. L. ¶ Propter maliciã adinventionũ eorum de domo mea eijciam eos: non addam ut diligam eos. I Hoc iam tertio factũ est. Prius namq; in Assyrios de cẽ tribus eiecit dñs de domo sua, id est de Bethel, qd̄ interpretatur domus dei, quod nomen Iacob urbi imposuit. Hieroboã uero fecit illã esse domũ idoli, ponendo illic unũ de uitalis aureis. Deinde tribũ Iuda eiecit de domo sua, id est de tẽplo, qd̄ erat in Hierosolymis, & in Babylonẽ transmigrare fecit. Verũ tamẽ tũc addidit, ut diligeret eos: reduxit em̄ eos soluta captiuitate post septuaginta annos. Porro, iã tertio sic eiecit eos de domo sua, ut hoc ip̄m terribili signo significare dignũ duceret, cũ flagello eijciẽs uedẽtes et emẽtes de tẽplo, dicẽs eis: Scriptũ ẽ, domus mea domus orõnis uocabit, uos autẽ fecistis illam speluncã latronũ. Ita eiecit illis, postmodũ (sicut illic significatũ est) ut caderent in ore gladii, & captiui ducerentur in oēs gentes, nõ addã (inquit) ut diligã eos, quia uidelicet cũ sic in presenti puniantur, nõ eueniet illis remissio saltẽ in futuro seculo. Sciendum autem quia de domo sua neminẽ deus eijcit, nisi cum quis sponte sua mente auersa, recedit. Sequitur ergo, & causam dicit, cur de domo

Galgala, ues
tus idolorum
locus
Iud. 3

Iud. 2

Gene. 18

1. Reg. 11

Prouer. 2

1. Re. 13

Math. 27

Mat. 27

Ioh. 28

domo sua sese illos eijcere præ dixerit. **L** Omnes principes eorum recedentes. Idem em est ac si dicat. **I**ccirco de domo mea eijciam illos, quia principes eorum omnes recedentes sunt. **Esa. 29.** Omnes animo recesserunt, & quavis labijs me honorent, cor eorum longe est à me. Et quod de regibus decem tribuum palam scriptura refert, quia omnes recedentes à deo fuerunt: multus enim illorum recessit à peccatis Hieroboam, qui peccare fecit Israel. Porro, de scribis & pharisæis & principibus sacerdotum, quod uere recedentes fuerint, deus ipse iudex fuit & testis: dicente saluatore: **Lu. 16.** Vos estis qui iustificatis uos coram hominibus, deus autem nouit corda uestra, & cætera huiusmodi. Itaque si queris, cur de domo sua illos deus eiecerit, cur in ecclesia uel in domo dei non sint recepti, dicit tibi: quia omnes ipsi recedentes sunt, id est, quia priusquam corpore uisibiliter eijcerentur, mente recesserunt, animo longe fuerunt: & iccirco etiam corporaliter eiecti sunt, & ipsa (quæ sola diligebat) terrena domus dei lucra uel comoda perdiderunt. His dictis, & tali causa reddita, confestim sententiã quam præscripserat, confirmat: reperens ita. **L** Percussus est Esraim, radix eorum exiccata est, fructum nequaquam facient. Quod & si genuerunt, interficiam amantissima uteri eorum. Abijciet eos deus meus, quia non audierunt eum, & erunt uagi in nationibus. **I** Quod enim supra dixerat, quod & si enutrierint filios, absque liberis eos faciam in hominibus, idem nunc repetit dicendo, quod & si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Porro quod ait, percussus est Esraim, radix eorum exiccata est, fructum nequaquam facient: multum erat secundum sensum ipsorum, ut superius dixerat, gloria eorum à partu est, & ab utero, & à conceptu. Dum enim gloriatur in carnis fructu, & multiplici partu siue conceptu contendunt non impleri in se quod nunc ait, radix eorum exiccata est, fructum nequaquam facient. Cum ergo hoc dixissent, recte & opportune, quasi dicta corrigens, sententiãque integrã perficiens, continuo subiunxit. Quod & si genuerint, interficiam amantissima uteri eorum. Ac si dicat. Quamdiu genuerint, & fructum uentris multiplicãt, uidetur eis quod fructum faciant: non putant quod radix eorum exiccata sit, uel quod sint percussi ferro abscisionis, & de terra uiuentium eradicati: sed amantissimorum occisione filiorum discrutati, clamabunt & dicent, quod filios non genuisse melius fuisset sibi. Hæc deo dicente, statim in sua persona propheta, ueræ ac iustæ sententiæ testis consonat & dicit. Abijciet eos deus meus, quia non audierunt eum, & erunt uagi in nationibus. Quibus utique uerbis utranque damnationem exprimit, de qua iam superius dictum est: quia uidelicet & secundum animam regno dei priuati sunt, quos deus abiicit: & secundum corpus captiui, suoque loco expulsi, qui uagi sunt in nationibus, iccirco quia non audierunt eum, id est, non quia non intellexerunt, sed quia intelligere noluerunt. **CAP. X.** Sequitur: **L** Uitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei. Secundum multitudinem fructus sui multiplicauit sibi altaria, iuxta ubertatem terræ suæ exuberauit simulachris. **I** Supra dixerat, radix eorum exiccata est, fructum nequaquam facient: nunc autem dicit uitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei. Et exponens quid dixerit, fructus adæquatus est ei, subiunxit atque ait. Secundum multitudinem fructus sui multiplicauit altaria, iuxta ubertatem terræ suæ exuberauit simulachris. **E**rgo ubi dicit, fructum nequaquam facient, subaudiendum est, bonum: & exiccata est radix eorum, subauditur ab omni pinguedine fidei uel dilectionis dei: hic autem ubi nunc dicit, uitis frondosa Israel, fructus adæquatus est ei, subauditur malus. Fructus namque malus altaria sunt multiplicia, simulachra exuberantia, fructus ille, cuius secundum multitudinem altaria uel simulachra multiplicauit, altaria subiungens, iuxta ubertatem terræ suæ exuberauit simulachris, fructus iste, scilicet ubertas terræ in rationibus diuinitatis nec bonus est nec malus est: sed utriusque, scilicet boni & mali medius, uidelicet qui boni fructus, id est, bonorum meritorum, quædam temporalis merces esse debuerit: sed per prauitatem male utentium quoddam malorum operum instrumentum factus sit. Proinde suapte natura in iudicio diuinitatis neque malus neque bonus iste fructus meretur addici, sed (sicut iam dictum est) utriusque scilicet boni ac mali medius: ille autem, de quo dixerat nequaquam fructum facient, sine dubio bonus: & ille, de quo subiunxit, fructus adæquatus est ei, secundum multitudinem fructus sui multiplicauit altaria: sine dubio fructus intelligitur malus. Fructus bonus & fructus malus mixta inuentione discernitur in **Esaia**, dum in illo dicit deus de ista uite frondosa. Et expectaui ut faceret iudicium, & ecce iniquitas, & iustitia, & ecce clamor. Et quod quo tempore uitis hæc frondosa, scilicet Israel, a domo David recesserat, non ualde multorum deorum altaria enarratur fecisse

Duplex fructus, bonus scilicet & malus.